

Crua agus bog

Súil thapa ar an gceacht

Tosaigh le béirín agus spúnóg mhiotail á gcur timpeall an chiorcail ionas go mbraithfidh cúpla páiste iad agus go dtuairfaidh an chuid eile an mbeidh siad plobach nó daingean. Ainmnigh crua agus bog trí léiriú beo a dhéanamh, ag brú spúinse agus bloic, ansin fiosraíonn na grúpaí tráidire tadhaill (cloch, spúinse, bloc adhmaid, olann chadáis, spúnóg, béirín bog). Insíonn na beirteanna cad a thug siad faoi deara, sórtálann siad na rudaí i dtráidirí crua agus bog, agus tarraingíonn siad rud amháin de gach cineál ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe. Críochnaigh le comhrá gearr ar an mata faoi thástáil an bhrú agus faoin bhfáth a roghnaíonn déantóir bréagán ábhair bhoga.

Cuspóirí foghlama

- Rudaí a mhothú agus iad a shórtáil ina rudaí crua nó ina rudaí boga
- A rá cén difríocht atá idir an mothú atá ar rud crua agus an mothú atá ar rud bog

Roimh an gcloigín – ullmhúchán

Leag amach tráidire tadhaill amháin do gach grúpa beag sula mbuailfidh an clog: cloch mhín, spúinse glan, bloc adhmaid, olann chadáis (nó cúr bog), spúnóg mhiotail, béirín beag bog. Cuir dhá thráidire sórtála fholmha nó dhá fhonsa ar fáil do gach grúpa, le lipéad orthu, pictiúr de bhloc agus pictiúr de bhéirín mar leid, más cabhair é. Glan na spúinsí comhroinnte idir grúpaí.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
cloch mhín nó méaróg	1	grúpa	lasmuigh	coirnín mór adhmaid nó píosa glan de thíl cheirmeach
spúinse glan	1	grúpa	ollmhargadh	rollóir gruaige glan déanta as cúr, nó liathróid bhog déanta as cúr
bloc adhmaid	1	grúpa	seomra ranga	leabhar beag le clúdach crua nó pionna adhmaid
liathróid olla cadáis	1	grúpa	ollmhargadh	píosa bog de chúir nó giota glan bog de scaif
spúnóg mhiotail	1	grúpa	seomra ranga	fáinne eochracha miotail (gan eochracha géara) nó clúdach maol miotail
béirín beag bog nó bréagán bog	1	grúpa	seomra ranga	lámhainn bhog nó cúisín beag
tráidirí nó fonsaí sórtála (crua agus bog)	2	grúpa	seomra ranga	dhá bhileog páipéir, pictiúr de bhloc ar cheann acu agus pictiúr de bhéirín ar an gceann eile mar lipéad
Leathanach sa Dialann Imscrúdaithe	1	dalta	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	leathanach bán fillte ina dhá leath agus lipéad crua / bog air
créonna	1	dalta	seomra ranga	pinn luaidhe daite

Pointe sábháilteachta

Na méara amháin, agus ná cuirtear tada in aice leis an mbéal; coinnigh an chloch ar an mbord (ná caitear í); glan na spúinsí comhroinnte idir grúpaí.

Céimeanna teagaisc

- **Ag Tosú:** Ardaigh an béirín agus an spúnóg; tabhair do chúpla páiste amháin iad. Tarraing na páistí atá ag faire isteach leis an ordóg in airde: cé a cheapann go mbeidh an béirín plobach, cé a cheapann go mbeidh an spúnóg daingean? Glac le dhá nó trí rud a thug siad faoi deara. Ná hainmnigh crua agus bog fós, agus ná leag amach na tráidirí iomlána.
- **Crua agus bog:** Ná teilg ach téacs gearr an chláir. Déan an timthriall samhaltaithe beo: bí fiosrach, smaoinigh, brúigh an spúinse ionas go bhfeicfidh an rang é ag dul isteach, ansin brúigh an bloc adhmaid ionas go bhfanfaidh sé daingean. Ainmnigh crua agus bog de réir an méid a tharla faoi do mhéara, ní de réir méide.
- **Bord tadhaill:** Fiosraíonn gach grúpa a dtráidire féin lena méara amháin. Léirigh brúigh–tabhair faoi deara–abair uair amháin eile, ansin siúil timpeall chun leideanna a thabhairt agus chun súil a choinneáil ar an tsábháilteacht. Féach chuige go mbrúnn nó go bhfáisceann na páistí na rudaí seachas féachaint orthu amháin, agus go dtríaileann siad níos mó ná rud amháin.
- **Cén chaoi a mbraitheann sé?:** Coinnigh gearr é ag na tráidirí nó ar an mata: piocann gach páiste rud amháin, brúnn sé é agus insíonn sé do chara faoi. Glac le trí fhreagra os comhair an ranga ar fad agus athluaigh iad leis na focail crua agus bog. Mol na páistí a shíneann méar nó a thaispeánann. Ná fan i do shuí rófhada agus ná bíodh scríbhneoireacht ann — téigh díreach ar aghaidh chuig an sórtáil fad atá an mothú úr.
- **Sórtáil crua agus bog:** Tugann na páistí rud amháin ag an am chuig an tráidire crua nó chuig an tráidire bog. Mura n-aontaíonn an rang, brúitear an rud le chéile agus déantar cinneadh mar ghrúpa. Nuair a bheidh formhór na rudaí sórtáilte, fiafraigh cén tráidire a chabhródh le déantóir bréagán atá ag roghnú ábhar do bhréagán bog cluthar.
- **Taispeáin agus tarraing:** Tabhair amach leathanach na Dialainne Imscrúdaithe agus coinnigh ceann in airde ionas go bhfeicfidh na páistí an taobh crua agus an taobh bog. Tarraingíonn na naíonáin rud crua amháin agus rud bog amháin ó shórtáil an ranga. Ainmnigh an rud agus iad ag tarraingt; más mian leo é, is féidir leat lipéad aon fhocail a scríobh dóibh, ach níl sé riachtanach.
- **Comhrá chun ciall a bhaint as:** Comhrá ar an mata le dhá cheist amháin: cé na rudaí a bhí crua agus cé na rudaí a bhí bog, agus conas a d'aithin siad é (tástáil an bhrú); ansin, cén fáth a roghnódh déantóir bréagán ábhair bhoga do bhréagán bog cluthar. Athluaigh na freagraí leis na focail daingean agus plobach.

Cad ba cheart a fheiceáil

Sórtáil thipiciúil: crua — cloch, bloc adhmaid, spúnóg mhiotail; bog — spúinse, olann chadáis, béirín. Tabharfaidh formhór na bpáistí faoi deara, nuair a bhrúnn siad, go dtéann rud isteach nó go bhfanann sé daingean. Mol síneadh méire agus frásaí gearra; má shórtálann duine de réir méide nó de réir chomh lonrach is atá rud, brúitear na rudaí arís taobh le taobh agus déantar cinneadh le chéile.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- Tá sé bog mar go bhfuil sé beag / crua mar go bhfuil sé mór. — Brúigh méaróg bhídeach agus béirín mór bog taobh le taobh. Fiafraigh díobh cad a tharla faoina méara — ní hé an méid an riail; is í tástáil an bhrú an riail.
- Tá an spúnóg bog mar go bhfuil sí lonrach nó mín. — Tabhair ar ais chuig tástáil an bhrú iad: brúigh an spúnóg, ansin an spúinse. Athluaigh: ní hionann lonrach agus plobach; d'fhan an spúnóg daingean, mar sin tá sí crua.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Tairg cabhair lámh ar lámh leis an mbrú, agus lig don pháiste méar a shíneadh chuig crua nó bog in ionad é a ainmniú. • Tosaigh leis an mbéirín agus leis an mbloc adhmaid amháin ionas go mbeidh an chodarsnacht idir plobach agus daingean soiléir.	• Leid: An bhfuil aon rud eile ar ár dtráidire atá cosúil leis an mbéirín nuair a mhothaímid é? • Mura bhfuil siad cinnte faoin olann chadáis, cuir taobh le taobh leis an spúinse í agus fiafraigh cé acu a théann isteach nuair a bhrúitear é.	• Iarr orthu a insint do pháirtí cén fáth ar cuireadh an béirín sa tráidire bog, agus tástáil an bhrú a mhíniú ina bhfocail féin. • Tarraingíonn na páistí a chríochnaíonn go luath an dara rud bog a d'fhéadfadh déantóir bréagán a úsáid (cúisín, blaincéad) ar an leathanach céanna sa dialann, má tá spás ann.

Nasc traschuraclaim

Naisc leis an teanga ó bhéal: cleachtann na páistí focail mhothaithe (daingean, plobach, crua, bog) i gcomhrá beirte agus nuair a athluaitear na freagraí os comhair an ranga ar fad.